

yuridichnikh-terminiv.pdf?srsId=AfmBOooL1wx5BNx2nFR--5N6QIKzt7ju0NlsaD9BdfxsxDus0w7QECUd__ (дата звернення: 10.10.2025)

3. Купрій О.І. Лексичні одиниці німецької мови права: словотвірний та перекладознавчий аспекти (на матеріалі закону про ненависть та цькування в інтернеті). Ніжин: Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, 2023. URL: <https://lib.ndu.edu.ua/items/a0465c88-b185-44a3-a7c5-057220ec7ec7> (дата звернення: 10.10.2025)

4. Юрій Ц. Труднощі перекладу юридичних текстів. URL: <https://profpereklad.ua/trudnosti-perevoda-juridicheskikh-tekstov/> (дата звернення: 05.11.2025).

Саміленко Ірина Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра інституту заочного та дистанційного навчання Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Красницька Анжела Віталіївна,

професор кафедри ділової української та іноземних мов навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЮРИДИЧНІ ТЕРМІНИ ЯК НОМІНАЦІЇ СПЕЦІАЛЬНИХ ПОНЯТЬ ПРАВОВОЇ СФЕРИ

Необхідно зауважити, що юридичні терміни як назви правових понять і складова терміносистеми права передають суспільно усвідомлені поняття зі сфери соціальних відносин, за допомогою яких виражається зміст нормативних і правових приписів держави. «Термінологія права є найбільш значним

компонентом мови права та являє собою ту основу, на якій формується мова права» [1, с. 90]. А. В. Красницька переконливо доводить, що «...без юридичних термінів як важливих і необхідних інструментів професійного мислення неможливо досягти точності й чіткості викладу думки правотворця чи правозастосувача» [2, с. 100]; «Юридичні терміни як когнітивні знаки забезпечують точне, чітке й однакове розуміння змісту всієї правової інформації, що міститься в юридичних документах» [3].

Невід'ємним складником вивчення юридичних термінів (термінологічних одиниць) є їх функціональний аналіз. Під функцією терміна розуміють роль, яку він виконує як засіб позначення загального спеціального поняття. Зазначимо, що лінгвісти виділяють такі функції, що властиві термінам: номінативну, комунікативну, сигніфікативну, прагматичну, дефінітивну, інформаційну, когнітивну та правову. Так, Л. М. Овсієнко зауважує, що «для частини термінів властива правова функція. Насамперед ідеться про правові терміни, які зафіксовано в законодавчих актах та інших нормативних документах» [4, с. 94]. Отже, можемо зазначити, що *суть номінативної функції* полягає у називанні певних чітко визначених позначень правових понять, їх ознак, властивостей. *Когнітивна функція* позначає термін як результат тривалого процесу пізнання сутності предметів, явищ об'єктивної дійсності. *Суть комунікативної функції* вказує на можливість юридичного терміна бути засобом передавання певної змістовної інформації за допомогою слів між учасниками комунікації. *Сигніфікативна функція* вказує на здатність юридичного терміна виражати відмінні риси, змістовне поняття про клас певних предметів, явищ, об'єктів. *Дефінітивна функція*, яка є характерною саме для юридичних термінів, вказує на здатність юридичного терміна визначати правові поняття, адже співвіднесеність терміна з поняттям обов'язково передбачає

гранично чітку і точну дефініцію. Суть *прагматичної функції* полягає у використанні слів для інтелектуального, емоційного чи вольового впливу на адресата мовлення за допомогою веління, наказу, розпорядження, настанови, заборони, схвалення, несхвалення, поради, рекомендації. *Культуросна функція* полягає у збереженні та передачі юридичних знань і правової культури.

Необхідно звернути увагу на утворення юридичних термінів, охарактеризувавши словотвірні моделі. Серед структурних моделей юридичних термінів можна виділити наступні типи: 1) за допомогою одного слова (*акт, бездіяльність, вина, житло, злочин, необережність, осудність, підбурювач, пособник, потерпілий, правопорушення, співучасть, умисел*); 2) за допомогою комплексу слів (*кримінальне провадження, легке тілесне ушкодження, нетяжкий злочин, перевищення меж необхідної оборони, право на повагу до гідності та честі, проводити огляд місця злочину, фізична особа, чинність закону про кримінальну відповідальність*); 3) за допомогою абревіатур (*КАС* — Кодекс адміністративного судочинства, *КК* — Кримінальний кодекс, *КУпАП* — Кодекс України про адміністративні правопорушення). Можна дійти висновку, що серед структурних моделей юридичних термінів домінують терміни-словосполучення. “Продуктивність термінологічних словосполучень пов’язана з потребою деталізації понять, позначенням видових відмінностей (напр.: *право* — *кримінальне право, житлове право, господарське право, фінансове право; майно* — *застраховане майно, особисте майно, спадкове майно*), з необхідністю розмежування слів загального використання і термінів, у яких опорним компонентом словосполучення виступає слово загального вживання (напр.: *виклик до суду, брати на себе вину, дія закону*)” [2, с. 171].

Цілком погоджуємось з думкою, що “Юридичні терміни є важливим засобом юридичної техніки та посідають особливе

місце в мові права. Від точності використання термінів у нормативно-правовому акті багато в чому залежить точність вираження волі законодавця та результативність закону. Саме вони визначають термінологічні еталони, на них орієнтуються правотворчі органи при виданні підзаконних актів. Джерелом основоположних юридичних термінів є Конституція України” [5, с. 100].

Зауважимо, що до застосування юридичних термінів учені висувають низку вимог, які є необхідними та бажаними. Вимоги до юридичних термінів були неодноразово об’єктом уваги вітчизняних учених (правознавців і лінгвістів): Н. Артикуци, М. Вербенєць, О. Гладківської, Г. Грегуль, А. Красницької, З. Куделько, М. Любченко, З. Тростюк, Л. Чулінди та ін.

Юридичні терміни, виражаючи нормативно-правові розпорядження держави, повинні відповідати таким вимогам: уживання термінів у прямому і загальновідомому значенні, уникаючи переносних значень; простота, зрозумілість і доступність розуміння термінів є ключовими; усталеність, стабільність у вживанні юридичної термінології; стилістична правильність і милозвучність юридичних термінів (Л. Чулінда) [6, с. 32]; терміни повинні бути загальновизнаними й використовуватися в мовленні, а не бути придуманими тими, хто розроблює правові приписи; недоцільно використовувати застарілі терміни; їх уживання є доречним лише у випадках, коли вони є невід’ємною частиною української правової спадщини; терміни не повинні бути тавтологічними; не можна застосовувати неточні терміни; терміни повинні бути стабільними; не можна відмовлятися від старих і вдаєх термінів й вводити до вжитку замість них нові, адже не всі такі неологізми бувають доречними; терміни за структурою мають бути стислими, незважаючи на точне визначення; поняття і термін, що його виражає, мають бути тотожними (А. Красницька) [7, с. 79]; загальні вимоги (стосуються усіх правових актів): вживання терміна тільки в

прямому, безпосередньому, загальновідомому значенні; простота і зрозумілість терміна; точне і недвозначне відображення в терміні змісту конкретного поняття, що позначається» (К. Бриль) [8, с. 17].

Таким чином, можна з достатньою точністю зробити висновок, що важливість юридичних термінів не викликає заперечень; юридичний термін є одним із найважливіших засобів юридичної техніки.

Список використаних джерел

1. Красницька А. В. Лінгвістичні засоби законодавчої техніки. *Дні науки Національного університету “Києво-Могилянська академія” на факультеті правничих наук*. 2012-2013 : тези наук. допов. та повідом. на конф. 5 грудня 2012 р. та круглих столів 24 та 29 січня 2013 р. Київ: Нац. ун-тет “Києво-Могилянська академія”, 2013. 274 с. С. 89-91.

2. Красницька А. В. Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування: посібник. 2-е вид., доп. і переробл. Київ: Парламент. вид-во, 2006. 528 с.

3. Красницька А. В., Підвисоцький В. В. Юридичне документознавство. Мультимедійний навчальний посібник. Київ: НАВС. 2019. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/legal_documentation/info/lec5.html

4. Овсієнко Л. М. Поліфункційність терміна в сучасному термінознавстві. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*. Том 25. № 1. 2022. С. 89-97.

5. Красницька А. В., Чулінда Л. І. Вимоги до вживання юридичних термінів у нормативно-правових актах. *Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи*. Матеріали XIV Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 29 листоп. 2018 р.): у 2 ч. Київ: НАВС, 2018. Частина 1. С. 100-104.

6. Чулінда Л. І. Українська правнича термінологія: навч. посібник. Київ: Магістр – XXI сторіччя, 2005. 128 с.

7. Красницька А. В. Вимоги, що ставляться до застосування юридичних термінів у нормативно-правових актах. *Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи*: матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. (27 лист. 2015 р.). Київ: НАВС, 2015. 244 с. с. 76-79.

8. Бриль К. І. Правозастосовний акт як особливий вид індивідуальних правових актів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 20 с.

Селецький Арсен Сергійович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра факультету правничих наук Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Науковий керівник:

Доценко Олена Леонідівна,

доцент кафедри української мови Національного університету «Києво-Могилянська академія», кандидат філологічних наук, доцент

ФЕМІНІТИВИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ТА ПОДОЛАННЯ ЗРОСІЙЩЕННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ

Дискусія про фемінітиви в українській мові набуває дедалі більшого значення у філологічній спільноті. Інтеграція вітчизняної культури до західної ліберальної ідеї гендерної рівності водночас з необхідністю перегляду мовної традиції, асимільованої внаслідок імперської політики совєтської влади, призвела до проблемної кореляції між художньою, публіцистичною та офіційно-діловою лексиками, у процесі чого постає низка питань: чи варто впроваджувати будь-які норми неформального мовлення у професійне; який вплив повинна мати